

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА

04.04.19	
05	4038/17
ПРЕДСЕДНИК	ЧЛАН

1. ОДЛУКА ВЕЋА ЗА МЕДИЦИНСКЕ НАУКЕ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ О ФОРМИРАЊУ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ЗАВРШЕНЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

На седници Већа за медицинске науке Универзитета у Крагујевцу, одржаној дана 17. 5. 2018. године, одлуком бр. IV-03-353/22 формирана је Комисија за оцену и одбрану завршене докторске дисертације под називом „Утицај дисфункционалности породице, изазване алкохолизмом и насиљем, на психосоцијални развој младих и формирање специфичних црта личности“, кандидата Љиљане Симоновић Грујић, у саставу:

1. **Проф. др Владимир Јањић**, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Психијатрија, председник;
2. **Проф. др Дарко Хинић**, ванредни професор Природно-математичког факултета Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Психологија, члан;
3. **Проф. др Срђан Миловановић**, ванредни професор Медицинског факултета Универзитета у Београду, за ужу научну област Психијатрија, члан.

Чланови комисије су детаљно анализирали приложену докторску дисертацију и подносе Наставно-научном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу следећи

ИЗВЕШТАЈ

2.1. ЗНАЧАЈ И ДОПРИНОС ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ СА СТАНОВИШТА АКТУЕЛНОГ СТАЊА У ОДРЕЂЕНОЈ НАУЧНОЈ ОБЛАСТИ

Докторска дисертација кандидата Љиљане Симоновић Грујић, под називом „Утицај дисфункционалности породице, изазване алкохолизмом и насиљем, на психосоцијални развој младих и формирање специфичних црта личности“, урађена под менторством проф. др Драгане Игњатовић Ристић, редовног професора Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, за ужу научну област Психијатрија, представља оригиналну студију којом се проверава хипотеза да ли

постоје значајне разлике у психосоцијалном развоју и специфичним цртама личности младих који одрастају у дисфункционалним породицама, изазваним насиљем и алкохолизмом, у односу на психосоцијални развој и особине личности младих из функционалних породица.

Породично насиље и алкохолизам представљају глобални проблем, са којим се суочавају многе земље у свету, без обзира на економске, образовне, културолошке и социјалне разлике. Миллиони деце живе у дисфункционалним породицама, изложени насиљу, које је често изазвано алкохолизмом родитеља. Распрострањеност одрастања деце у дисфункционалним породицама, у којима су и сама деца сведоци или жртве насиља, утицао је на потребу за обједињеним истраживањима, под покровитељством Светске здравствене организације и презентовањем резултата мултикултурних студија у Уједињеним нацијама. У многим земљама света донети су национални програми за превенцију и заштиту жена и деце од породичног насиља, са обједињеним програмима научног истраживања, стварања мреже установа за саветодавни и терапијски рад са жртвама породичног насиља. Постоје и бројне асоцијације деце алкохоличара или жртава породичног насиља, које активно учествују у решавању овог проблема. Пораст индекса насиља у Републици Србији је довео до доношења Националне стратегије о сузбијању насиља и Закона о спречавању породичног насиља.

Системско породични приступ, теоријско-концептуални оквир за разумевање породичне структуре и динамике, дисфункционалне породице са насиљем и алкохолизмом родитеља дефинише као породице са поремећајима изазваним брачним конфликтом и насиљем, односно поремећајима у понашању, у којима вишеструко оштећена диференцијација супружника води ка немогућности развоја диференцијације деце у тим породицама. Истраживања о последицама одрастања у дисфункционалним породицама указују на отежани психосоцијални развој и настанак бројних психичких тешкоћа деце из ових породица. У интелектуалном развоју младих из породица са насиљем и алкохолизмом бројне студије указују на тешкоће у одржавању пажње, проблемима учења, памћења и ниже академско постигнуће. Изложеност породичном насиљу и алкохолизму је праћено бројним негативним стресорима, израженијим тешкоћама у емоционалном функционисању и постизању емоционалне зрелости, појавом трауматских и посттрауматских симптома младих из дисфункционалних породица, у односу на емоционално функционисање младих из функционалних породица. Биљевиорални проблеми младих из породица са насиљем и алкохолизмом испољавају се кроз тешкоће у социјализацији, неприхватање ауторитета, хиперактивно, импулсивно, агресивно и делнквентно понашање. Наглашени проблеми младих из породица са насиљем и алкохолизмом везани су за стварање личног идентитета и дефинисање сексуалне улоге. Истраживања указују и да млади из дисфункционалних породица имају 2-10 пута већи ризик за настанак алкохолизма и других облика зависности и насилног понашања, трансгенерацијско преношење алкохолизма и насиља.

Резултати истраживања о последицама одрастања у дисфункционалним породицама указују на појаву екстернализованих и интернализованих симптома код деце и младих из тих породица. Најчешћи интернализовани симптоми младих из

дисфункционалних породица су: депресија, анксиозност, хиперсензитивност, научена беспомоћност и акутна стања страха.

Прегледом дизајна и резултата бројних студија о психосоцијалном развоју младих изложеним породичном насиљу и алкохолизму, увиђа се тенденција парцијалног истраживања последица одрастања младих у дисфункционалним породицама. Ова студија представља искорак у повезивању дисфункционалности породичних система, изазваним насиљем и алкохолизмом, са целовитим психосоцијалним развојем личности: интелектуалним, емоционалним и конативно социјалним, и интегративних способности личности у остваривању идентитета и интегритета за формирање зреле личности.

Са практичног аспекта резултати овог истраживања утврђивањем механизма узрочно последичних веза између димензија породица са насиљем и алкохолизмом и формирања специфичних црта личности младих из дисфункционалних и предвиђање ризика за настанак психопатолошких симптома омогућило је дефинисање принципа превентивног и психотерапијског рада са младима из тих породица у обазовним, здравственим и социјалним установама.

2.2. ОЦЕНА ДА ЈЕ УРАЂЕНА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА РЕЗУЛТАТ ОРГИНАЛНОГ НАУЧНОГ РАДА КАНДИДАТА У ОДГОВАРАЈУЋОЈ НАУЧНОЈ ОБЛАСТИ

Претрагом литературе прикупљене детаљним и систематским претраживањем биомедицинских база података "Medline", "CoBSON", "PubMed", "SCIndex" помоћу следећих кључних речи: „dysfunctional family“, „intimate partner violence“, „family alcoholism“, „psychosocial development of the youth“, нису пронађене студије сличног дизајна и методолошког приступа, чиме ова студија добија на значају и оригиналности.

Студија која је предмет ове дисертације је до сада прва у Републици Србији која на свеобухватан начин проучава повезаност породичног и психосоцијалног функционисања и формирања специфичних црта личности младих који су одрасли изложени породичном насиљу и алкохолизму, у односу на психосоцијално функционисање и особине личности младих из функционалних породица.

На основу тога Комисија констатује да докторска дисертација кандидаткиње Љиљане Симоновић Грујић, под називом „Утицај дисфункционалности породице, изазване алкохолизмом и насиљем, на психосоцијални развој младих и формирање специфичних црта личности“, представља резултат оригиналног научног рада.

2.3. ПРЕГЛЕД ОСТВАРЕНИХ РЕЗУЛТАТА РАДА КАНДИДАТА У ОДРЕЂЕНОЈ НАУЧНОЈ ОБЛАСТИ

А. Лични подаци

Љиљана Симоновић Грујић је рођена 08.08.1956. у Јасници, Општина Крушевац. Основну школу је завршила у Третенику, гимназију у Врању и Филозофски факултет у Нишу - одсек Психологија, са просечном оценом 9.22, као студент генерације. Од 1980. године ради у Гимназији „Бора Станковић“ у Врању на месту стручног сарадника-психолога и професора психологије.

Магистрирала је на Медицинском факултету у Београду 1996. године, одсек Психотерапија, са тезом „Успех систематске десензитизације и когнитивне терапије у смањењу страха и анксиозности узрокованих различитим механизмима настанка“, под менторством проф. др Јездимира Здравковића, редовног професора Филозофског факултета у Нишу, за ужу научну област Психопатологија, и стекла звање магистар медицинских наука. Завршила је едукативне семинаре из бихевиоралне психотерапије. У раду са талентованим ученицима значајан је њен менторски рад и постигнуту успех на Републичким такмичењима (12 републичких награда, 4 прва и 8 других места).

Коаутор и реализатор је акредитованог семинара од стране Министарства просвете и Министарства здравља „Здрави стилони живота средњошколске омладине“ у 12 градова Републике Србије. Учествовала је на домаћим и међународним научним конференцијама, симпозијумима и конгресима. Аутор је и коаутор преко 30 научних и стручних радова који су објављени у бројним часописима или презентовани на научним и стручним скуповима у земљи са међународним учешћем.

Научни и стучни радови су објављени у две књиге : „Здрави стилони живота младих“ и „Жена и срећ“. Главни је уредник „Зборника награђених ученичких радова и ученика Гимназије „Бора Станковић“ у периоду од 1981-2011. године, и пратећег „Зборника награђених ученичких радова из психологије“ и уредник монографије „Врањска гимназија 1981-2016“. Говори енглески језик.

Б. Списак објављених радова (прописани минимални услов за одбрану докторске дисертације)

Љиљана Симоновић Грујић је објавила један рад као први аутор часопису категорије М23, на енглеском језику, са темом из области докторске дисертације, као и два рада у часописима категорије М51. Тиме је испунила услов за одбрану докторске дисертације. Објављени радови, у вези предметног услова су следећи:

1. **Simonović Grujić Lj.** The association between conative functioning of adolescents exposed to intimate partner violence and family dimensions of cohesion and adaptability. *Vojnosanitetski pregled* 2018; 9 doi.org/ 10.2298/ VSP170514009S. **M23**
2. **Simonović Grujić Lj.** Psychological functioning of adolescents from violent families. *Ser J Exp Clin Res.* 2019; doi: 10.2478/sjccr-2019-0007. **M51**
3. **Simonović Grujić Lj.** Psychological characteristics of adolescents from functional and dysfunctional families: fathers' alcoholism. 2018; 40(2): 04-14. **M51**

2.4 ОЦЕНА О ИСПУЊЕНОСТИ ОБИМА И КВАЛИТЕТА У ОДНОСУ НА ПРИЈАВЉЕНУ ТЕМУ

Урађено истраживање је у потпуности у складу са пријављеном темом докторске дисертације. Циљеви истраживања и примењена методологија истраживања идентични су са одобреним у пријави тезе.

Докторска дисертација је написана на 179 страница и садржи следећа поглавља: Увод, Циљеви рада и хипотезе истраживања, Материјал и методе, Резултати, Дискусија, Закључци, Литература и Прилози. Рад садржи 126 табела и 2 графикона и 2 слике. У поглављу „Литература“ цитиране су 233 библиографске јединице.

У *Уводном* делу у теоретском разматрању, кандидат је на свеобухватан, јасан и прецизан начин и цитирајући одговарајућу литературу објаснио структуралне и динамичке одреднице функционалне породице у системској породичној теорији и диференцијалне одлике дисфункционалне породице значајне за психосоцијални развој, настанак психопатолошких симптома и трансгенерацијско преношење породичне дисфункционалности код младих који одрастају у тим породицама. У другом и трећем делу се описују структуралне и динамичке одлике дисфункционалних породичних система изазваних насиљем и алкохолизмом, присуство психопатологије родитеља у овим системима и њиховим утицајем на психосоцијални развој, настанак психопатолошких и органских симптома, трансгенерацијско преношење насиља и алкохолизма и специфичних одлика младих из алкохоличарских породица.

У поглављу *Циљеви и хипотезе* истраживања је истакнут примарни циљ докторске дисертације, а то је да се идентификују разлике у димензијама функционалних и дисфункционалних породичних система, породица са насиљем и алкохолизмом и специфичности психосоцијалног развоја личности младих из дисфункционалних породица, у односу на одлике младих из функционалних породица, контролних субјеката. Специфични циљ истраживања је утврђивање ментално-хигијенских и превентивних мера ради смањења негативних последица одрастања у дисфункцио-налним породицама, породицама са насиљем и алкохолизмом.

Предузето је одређивање дескриптивних одлика функционалних и дисфункционалних породичних система и испитаника. Скала Faces III (FACES-3-Family adaptive, cohesions Scales 3) и Упитник за испитивање психосоцијалних карактеристика младих и породице (ревидирани CPRS-R Parent Rating Scale) су коришћени за мерење димензија породичног функционисања и одлика психосоцијалног развоја младих. Кибернетичким моделом димензија личности (КОН-6) је испитивано конативно функционисање младих. Тестом резоновања ликова (ТРЛ) мерен је степен оствареног интелектуалног развоја и Скалом латентне зрелости (СЛЗ) утврђиван је развој психичке зрелости испитаника.

У поглављу *Методологија* истраживања, дефинисани су време истраживања и популација испитаника. Узорак је чинило 387 испитаника, од којих је 147 испитаника младих из дисфункционалних породица: 114 младих из породица са очевим леченим алкохолизмом и 34 младих који су одрастали у породицама са пријављеним и процесуираним породичним насиљем. Контролну групу је чинило 240 младих из

функционалних породица у којима Упитником за испитивање психосоцијалних карактеристика младих и породице (ревидирани CPRS-R Parent Rating Scale) није утврђен било који облик насиља, алкохолизма или друге психосоцијалне патологије.

Величина узорка је израчуната помоћу калкулатора за израчунавање величине узорка. Детаљно су образложени заснованост, сензитивност и валидност истраживачких инструмената и упитника. Описани су статистички поступак и начин презентације података путем статистичких показатеља, табела и графикана, као и етичка спроводивост испитивања.

Резултати истраживања систематично су приказани и добро документовани са 126 табела, 2 графикана и 2 слике. Поглавље је подељено на три подцелине на основу области резултата: 1) дескриптивни подаци, 2) резултати класификације, 3) резултати статистичке линеарне анализе.

1) Дескриптивни подаци студије показују статистички значајне разлике у структури и динамичи дисфункционалних породица са насиљем и алкохолизмом, и функционалних породица. Дисфункционалне породице, изазване насиљем и алкохолизмом, се значајно разликују од функционалних у: нижем степену стручне спреме родитеља, већој незапоселености родитеља, нарочито очева у породицама са насиљем и лошијим материјалном стањем. Емоционални односи у дисфункционалним породицама, односи између браће и сестара (sibling- односи), су значајно више оптерећени негативним емоцијама љубоморе и осећања неједнаког изражавања љубави родитеља према деци. Млади из породица са насиљем и алкохолизмом су значајно више кажњавани од својих родитеља, у односу на младе из функционалних породица. Односи у брачној дијади дисфункционалних породица су значајно више оптерећени физичком, вербалном насиљем и смањеном комуникацијом, због чега је израженија брига младих за породичне односе већа у дисфункционалним, у односу на функционалне породице. Границе дисфункционалних породичних система, са насиљем и алкохолизмом, су значајно затвореније за комуникацију са другим супрасистемима, у поређењу са функционалним. У породицама са насиљем и алкохолизмом, дистрибуција ауторитета у одлучивању и старање о образовању младих је значајно различита, померањем ка мајци, у односу на функционалне породице, у којима је заједничко одлучивање и старање родитеља. Постојање породичних троуглова, структурална измена породице - умрежавање мајке и деце, је значајно израженија у породицама са насиљем и алкохолизмом, односно дисфункционалним породицама. У дисфункционалним породицама, са насиљем и алкохолизмом, је значајно израженије присуство очеве психопатологије и породичног криминалитета, нарочито у породицама са насиљем, у поређењу са функционалним породицама. Дисконтинуирано одвајање мајке од младих је израженије у дисфункционалним породицама, нарочито у породицама са насиљем због болести и материјалних проблема, у односу на функционалне породице. Млади из дисфункционалних породица, са насиљем и алкохолизмом, имају значајно већу потребу за стручном помоћи психолога и психијатра, у поређењу са младима из функционалних породица. У породицама са насиљем и алкохолизмом су димензије кохезивност и адаптабилност значајно ниже изражене, у односу на породичну блискост и флексибилност функционалних породица. Млади из функционалних породица постижу значајно виши

школски uspeh, u poređenju sa uspehom mladih iz disfunkcionalnih porodica sa nasiljem i alkoholizmom. U disfunkcionalnim porodicama, sa nasiljem i alkoholizmom, prisutno je veće izostajanje mladih iz škole, kako opravdanog, tako i neopravdanog, u odnosu na izostajanje mladih iz funkcionalnih porodica. Mladi iz disfunkcionalnih porodica, sa nasiljem i alkoholizmom, imaju značajno više problema u učenju: tenkoće u održavanju pažnje i zapamćivanju, ulaganje većeg napora za savlađavanje gradiva, strah i nezainteresovanost za školske obaveze, nedostatak sigurnosti u savlađavanju gradiva, u odnosu na mlade iz funkcionalnih porodica.

Konativno funkcionisanje mladih iz disfunkcionalnih porodica sa nasiljem i alkoholizmom, odlikuje značajno izraženije dimenzije: Regulatora organskih funkcija (psihosomatske reakcije), Regulatora reakcija odbrane (anksiozne reakcije), Regulatora reakcija napada (agresivne reakcije), Sistema za koordinaciju regulativnih funkcija (disocijativne reakcije) i Sistema za integraciju regulativnih funkcija (socijalna neadaptiranost), u odnosu na konativne dimenzije mladih iz funkcionalnih porodica. Mladi iz porodica sa nasiljem imaju značajno više vrednosti na dimenzijama psihosomatskih, disocijativnih, integrativnih i anksioznih reakcija, u odnosu na mlade iz porodica sa alkoholizmom. Patološke vrednosti svih konativnih dimenzija su značajnije izražene u populaciji mladih iz disfunkcionalnih porodica sa nasiljem i alkoholizmom, u odnosu na mlade iz funkcionalnih porodica. Mladi iz disfunkcionalnih porodica, sa nasiljem i alkoholizmom, imaju značajno niži nivo razvoja intelektualnih sposobnosti, u odnosu na mlade iz funkcionalnih porodica. Poremećaji psihosocijalnog razvoja: grickanje noktiju, enureza, hiperaktivnost, povučеност, tikови, mucaње, лагање, фобије, тврдоглавост, сукоби са вршњацима, стидљивост и ноћни страхови су значајно присутнији код mladih из породица са насилjem и алкохолизмом, у односу на mlade из функционалних породица. Mladi из породица са насилjem и алкохолизмом значајно више имају изражене поремећаје у понашању: кажњавање у школи, бежање од куће и покушаје самоубиства, у односу на mlade из функционалних породица. Психичка зрелост mladih из функционалних породица је значајно развијенија, у односу на mlade из дисфункционалних породица са насилjem и алкохолизмом. Mladi из дисфункционалних породица, са насилjem, постижу две категорије нижу латентну зрелост, преминају у незрело понашање, у односу на mlade са преминањем у зрело понашање из функционалних породица и зрело понашање са повременим регресијама код mladih из породица са алкохолизмом. Добијене су значајне разлике у степену изражености свих димензија Скларе латентне зрелости: Сарадњи са људима, Фрустрационој толеранцији, Поверењу у људе, Несебичности и Оријентацији ка будућности mladih из дисфункционалних и функционалних породица. Студија је потврдила повезаност степена интелектуалног развоја са развојем психичке зрелости. Mladi са вишим степеном интелектуалних способности, из дисфункционалних породица, са насилjem и алкохолизмом, постижу виши ниво психичке зрелости, у односу на mlade са нижим интелектуалним способностима из истих породица. Позитиван став mladih према употреби алкохола и опијању је значајно израженији код mladih из дисфункционалних породица са насилjem и алкохолизмом, у односу на mlade из функционалних породица. Mladi из дисфункционалних породица, са

насиљем и алкохолизмом, имају значајно позитивнији став и веће некуство у односу на употребу дрога и цигарета, у поређењу са младима из функционалних породица. Све испитиване породичне димензије и особине личности су анализирани у односу на контролне варијабле.

2) Резултати класификације, добијени каноничком дискриминативном анализом, показују значајне разлике младих из функционалних и дисфункционалних породица са насиљем и алкохолизмом, према установљеним дискриминативним функцијама, или специфичним профилима личности. Код прве дискриминативне функције, на којој израженије вредности имају млади из функционалних породица, постоји сложај димензија личности: висока латентна зрелост, сарадња са људима и оријентација ка будућности, низак ниво дисоцијативних, агресивних, анкенозних, психосоматских реакција, несебичности, социјалне незрелости, средње изражено поверење у људе и фрустрациона толеранција. На другој добијеној дискриминативној функцији највећи просек имају млади из породица са насиљем, постоји скуп особина: висока развијеност дисоцијативних и дезорганизованих реакција, средње изражена способност адаптације, ниска фрустрациона толеранција и оријентација ка будућности.

3) Подаци добијени линеарном регресивном анализом показују да је породични алкохолизам значајни предиктор за поремећаје у функционисању породичног система, где је највиша, значајна повезаност ($\beta = .771$, $p \leq 0.01$), са поремећајима у брачној дијади и бригом младих за породичне односе ($\beta = .863$, $p = .000$). Поремећаји у субсистему родитеља и изражени страхови за односе у породици високо су повезани са развојем латентне зрелости ($\beta = .664$), сарадње са људима ($\beta = .622$), оправданим изостајањем са наставе ($\beta = -.622$) и потребом за стручном помоћи психолога или психијатра ($\beta = -.578$). Породично насиље је значајни предиктор за поремећаје у функционисању породице и поремећаја у брачној дијади ($\beta = -.958$, $p \leq 0.01$), кохезивности ($\beta = .605$, $p = .000$) и не/запослености оца ($\beta = .618$, $p \leq .000$). Поремећаји породичног функционисања изазвани насиљем су значајно и високо повезани са психичким функционисањем младих: бригом за породичне односе ($\beta = -.968$), ноћним страховима ($\beta = -.873$), потребом за стручном помоћи ($\beta = -.8739$), сарадњом са људима ($\beta = .523$), оријентацијом ка будућности ($\beta = .669$), латентном зрелости ($\beta = .618$), психосоматским реакцијама ($\beta = -.509$), дисоцијативним реакцијама ($\beta = -.591$), оправданим изостајањем из школе ($\beta = .618$), неоправданим изостајањем ($\beta = -.824$), поремећајима памћења ($\beta = -.541$), ноћним страховима ($\beta = -.722$), бежањем од куће ($\beta = -.569$), кршењем правила и кажњавањем у школи ($\beta = -.569$), сукобима са вршњацима ($\beta = -.460$).

У поглављу *Дискусија* кандидат је детаљно анализирао добијене резултате у светлу досадашњих истраживања, редоследом којим су изложени у претходном поглављу. Коментари добијених резултата су језгровити, а начин приказивања резултата чини их прегледним и разумљивим. При томе су наведени ставови из најзначајнијих оригиналних и ревијских научних радова поменутог области.

Поглавље *Закључци* је дато у форми прецизно дефинисаних констатација високе релевантности и употребљивости, редоследом који одговара постављеним циљевима а уз дидактичко поштовање целине.

Литература је адекватна по обиму и садржини. Цитиране су 233 библиографске јединице из домаћих и иностраних стручних публикација.

Докторска дисертација Љиљане Симоновић Грујић и по обиму и квалитету испуњава све захтеве наведене у пријави теме докторске дисертације.

2.5 НАУЧНИ РЕЗУЛТАТИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу добијених резултата и њихове дискусије, кандидат изводи следеће закључке:

1. Постоји значајна разлика у начину породичног функционисања (карактеристике породичних интеракција, незапоселеност, лоше материјално стање, улоге и дистрибуција ауторитета у породици, границе породичног система, континуирана и дисконтинуирана одвојеност младих од мајке, карактеристике родитељске породице, родитељска патологија,), промена породичне структуре процесима триангулације, између функционалних и дисфункционалних породица, породица са алкохолизмом и насиљем.
2. Породична димензије кохезивност и адаптабилност су значајно ниже развијене у дисфункционалним породицама, породицама са алкохолизмом и насиљем, у односу на функционалне породице.
3. Млади из дисфункционалних породица, породица са алкохолизмом и насиљем, имају више проблема у учењу, нижи ниво интелектуалног развоја и школског постигнућа, у односу на младе из функционалних породица.
4. Млади из дисфункционалних породица, породица са алкохолизмом и насиљем, имају различити степен психосоцијалног развоја (когнитивног, емоционалног, социјалног и конативног), у односу на младе из функционалних породица.
5. Младих из дисфункционалних породица, породица са алкохолизмом и насиљем, имају спорији развој психичке зрелости, (сарадњу са људима, толеранцију на фрустрацију, поверење у људе, несебичност, планирање будућности), у односу на младе из функционалних породица.
6. Млади из дисфункционалних породица, породица са алкохолизмом и насиљем, са вишим интелектуалним способностима, развијају виши ниво психичке зрелости, у односу на младе са нижим интелектуалним способностима из истих породица.
7. Млади из дисфункционалних породица, породица са алкохолизмом и насиљем, имају позитивнији став према употреби алкохола, у односу на младе из функционалних породица.
8. Млади из дисфункционалних породица, породица са алкохолизмом и насиљем, имају позитивнији став према употреби психоактивних супстанци, у односу на младе из функционалних породица.
9. Млади из дисфункционалних породица, породице са алкохолизмом и насиљем, формирају специфичне црте личности, у односу на младе из функционалних породица. Породични алкохолизам је значајни предиктор за: тешкоће у развоју психолошке зрелости младих и сарадњи са људима, веће изостајање са наставе, изражену потребу за стручном помоћи психолога или психијатра, отежани интелектуални развој, проблеме пажње и памћења, снижено школско

постигнуће, ноћне страхове, зависност од алкохола и дувана, велику бригу за породичне односе, у коме су медијатори између породичног функционисања и развоја личности поремећаји у брачној дијади, материјално стање породице, кажњавање младих од стране мајке, психичке сметње оца и затвореност породичног система. Породично насиље у развоју младих предвиђа: изражену бригу за породичне односе, ноћне страхове, енурезу, потребу за стручном помоћи, нижу сарадњу са људима, смањену оријентацију ка будућности и постигнуту латентну зрелост, изражене психосоматске, анксиозне, агресивне и дисоцијативне реакције, веће изостајање из школе, наглашене поремећаје пажње и памћења, бежање од куће, кршење правила и кажњавање у школи, сукобе са вршњацима, снижену фрустрациону толеранцију, неповерење у људе, себичност, социјалну неадаптацију, отежани интелектуални развој и зависност од алкохола. Медијатори између функционисања породичног система са насиљем и психосоцијалног развоја личности младих су: психичке сметње оца, поремећени односи у брачној дијади, снижена кохезивност и незапосленост оца. Функционална породица је предиктор за развијенију: психичку зрелост младих, сарадњу са људима, фрустрациону толеранцију, поверење у људе, несебичност, оријентацију ка будућности, интелектуално функционисање и бољи успех у школи.

Одрастање у дисфункционалним породицама са насиљем и алкохолизмом праћено, непрестаним излагањима негативним, стресним и трауматским искуствима, повезано је са појачаним дисоцијативним, психосоматским, реакцијама напада и одбране, смањеним способностима интегративних функција, отежаном социјализацијом и проблемима у понашању.

Добијени резултати могу бити основа за усклађени превентивни, саветодавни и психотерапијски рад са младима из дисфункционалних породица у школама, здравственим установама и центрима за социјални рад.

Докторска дисертација Љиљане Симоновић Грујић према резултатима и закључцима пружа нове и до сада неутврђене научне чињенице стручној и научној јавности.

2.6 ПРИМЕЊИВОСТ И КОРИСНОСТ РЕЗУЛТАТА У ТЕОРИЈИ И ПРАКСИ

Научни значај резултата докторске дисертације представља расветљавање механизма повезаности дисфункционалности породице изазване насиљем и алкохолизмом са специфичностима психосоцијалног развоја младих из тих породица, у односу на психосоцијално функционисање и развој младих из функционалних породица.

Добијени резултати могу значајно допринети теоријском потврђивању и разradi системског теоријског приступа породичног функционисања дисфункционалних породица са насиљем и алкохолизмом у структуралним и динамичким променама, нарочито у брачној и sibling дијадама, које се динамички рефлектују на индивидуално

психосоцијално функционисање сваког породичног субсистема. Значајно је разјашњен утицај породичне дисфункционалности на интегративне процесе у остваривању психичке зрелости личности, сметње у социјалној адаптацији и настанку психопатолошких интернализованих и екстернализованих симптома личности. Указивање на специфичне развоје младих из функционалних и дисфункционалних породица са насиљем и алкохолизмом, може потврдити потребу неких теоретичара за увођењем клиничког ентитета „лице ризика“.

Целовитост истраживања у интелектуалном, емоционалном и конативно-социјалном развоју младих из функционалних и дисфункционалних породица са насиљем и алкохолизмом, може допринети стварању обједињеног програма обавезних превентивних и терапијских мера за образовне, здравствене и социјалне установе у раду са младима из породица са насиљем и алкохолизмом.

2.7. НАЧИН ПРЕЗЕНТОВАЊА РЕЗУЛТАТА НАУЧНОЈ ЈАВНОСТИ

Резултати овог истраживања су делимично објављени као оригинално истраживање у часопису од међународног значаја. Планирано је и да остали резултати овог истраживања буду публиковани у неком од истакнутих часописа од међународног значаја и буду приказани на научним и стручним скуповима у форми постер или усмене презентације.

ЗАКЉУЧАК

Комисија за оцену и одбрану завршене докторске дисертације кандидата Љиљане Симоновић Грујић под насловом „Утицај дисфункционалности породице, изазване алкохолизмом и насиљем, на психосоцијални развој младих и формирање специфичних црта личности“, на основу свега наведеног оцењује да је истраживање у оквиру дисертације адекватно постављено и спроведено.

Комисија оцењује да докторска дисертација кандидата Љиљане Симоновић Грујић урађена под менторством проф. др Драгане Игњатовић Ристић, редовног професора Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, за ужу научну област Психијатрија, представља оригинални научни и практични значај у предвиђању специфичног когнитивног, конативног, социјалног и емоционално-бихеворалног развоја, структурирајући специфични психолошки субтип, и психопатолошку симптоматологију младих који одрастају у дисфункционалним породицама са насиљем и алкохолизмом.

Комисија са задовољством предлаже Наставно-научном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу да прихвати завршену докторску дисертацију под називом „Утицај дисфункционалности породице, изазване алкохолизмом и насиљем, на психосоцијални развој младих и формирање специфичних црта личности“, кандидата Љиљане Симоновић Грујић и одобри њену јавну одбрану.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Владимир Јањић, ванредни професор Факултета медицинских наука
Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Психијатрија, председник

2. Проф. др Дарко Хинић, ванредни професор Природно-математичког факултета
Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Психологија, члан

3. Проф. др Срђан Миловановић, ванредни професор Медицинског факултета
Универзитета у Београду, за ужу научну област Психијатрија, члан

У Крагујевцу 2018. година

